

DET KONGELIGE KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

21/1511-1

25. mars 2021

Orientering om rekkevidden av tilretteleggingsbestemmelsene i universitets- og høyskoleloven

Innledning

Departementet har over tid registrert at det kommer frem saker som reiser spørsmål om universiteter og høyskolars ansvar for tilrettelegging for studenter med funksjonsnedsettelse eller andre særskilte behov. Departementet har inntrykk av at praksis for behandling av søknader om permisjon, utsettelse av eksamen og annen tilrettelegging kan være ulik fra institusjon til institusjon og internt på institusjonene. Den senere tid har det også vært flere saker om dette i media. I flere av disse sakene kan det reises spørsmål om i hvilken utstrekning utdanningsinstitusjonene har gjort reelle vurderinger av kravene i loven om individuell tilrettelegging. Dette er noe departementet ser alvorlig på. Departementet ser derfor behov for å gi institusjonene en orientering om innholdet i regelverket og institusjonenes ansvar.

Vi vil også gjøre oppmerksom på at departementet for tiden utreder behovet for å endre eller presisere lovens bestemmelser når det gjelder tilrettelegging for studenter med funksjonsnedsettelse eller utfordringer av mer midlertidig karakter, samt ved graviditet og fødsel.

De juridiske rammene

Tilretteleggingsbestemmelsene i universitets- og høyskoleloven

Ifølge universitets- og høyskoleloven § 4-3 femte ledd har studenter med funksjonsnedsettelse og studenter med særskilte behov rett til egnet individuell tilrettelegging av lærested, undervisning, læremidler og eksamen. Tilretteleggingen skal sikre likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter. I forarbeidene til lovbestemmelsen, [Prop. 89 L \(2018–2019\) Endringer i universitets- og høyskoleloven og fagskoleloven \(studentombud\)](#),

Postadresse
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo
postmottak@kd.dep.no

Kontoradresse
Kirkeg. 18
www.kd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
872 417 842

Avdeling
Juridisk avdeling

Saksbehandler
Irene Tveite-Strand
22 24 76 55

trakassering og tilrettelegging), fremgår det at formålet var å styrke retten til å få studiehverdagen tilrettelagt for studenter med funksjonsnedsettelse og studenter med andre særskilte behov. Lovendringen ga studentene en sterkere rett til tilrettelegging ved at det kun er når det foreligger en uforholdsmessig byrde for institusjonene, og de faglige kravene blir svekket, at det ikke er krav om tilrettelegging. Endringen innebærer at institusjonene må strekke seg lenger enn før for å tilrettelegge. Lovbestemmelsen skal bidra til at studenter med funksjonsnedsettelse eller særskilte behov av midlertidig karakter får den samme muligheten til å ta høyere utdanning som andre studenter. Dette for å bygge ned samfunnsskapte funksjonshemmende barrierer og hindre at nye skapes. Lovendringen trådte i kraft 1. august 2019.

Når det gjelder tilrettelegging i forbindelse med graviditet og fødsel, fremgår det av universitets- og høyskoleloven § 4-5 blant annet at en student som har fått barn, har rett til utsatt eksamen i perioden mellom tre uker før termin og seks uker etter fødsel. Dette ble presisert i loven i 2014. I særmerknaden i forarbeidene ble det blant annet vist til at lovbestemmelsen

"angir en minimumsrettighet for studentene, men institusjonen skal så langt det er mulig og rimelig bidra til å legge studiesituasjonen til rette for studenter som har særskilte behov, jf. universitets- og høyskoleloven § 4-3 femte ledd. Dette innebærer at utdanningsinstitusjonene ved søknad om utsettelse ut over det § 4-5 fastsetter, må vurdere om studenten kan gis utvidet utsettelse fordi det er mulig og rimelig sett hen til studentens særskilte behov", jf. [Prop. 59 L \(2013-2014\) Endringer i universitets- og høyskoleloven side 59](#).

Lokale forskrifter ved den enkelte utdanningsinstitusjon

Universiteter og høyskoler har egne lokale forskrifter som regulerer forhold knyttet til studier og eksamener for studentene ved institusjonen. Her finner man blant annet bestemmelser knyttet til studentenes forventede progresjon, eksamensoppmelding, permisjon, mv.

Departementet understreker at ved eventuell motstrid mellom institusjonenes forskrifter og universitets- og høyskoleloven går lovens bestemmelser foran. Det betyr at selv om utdanningsinstitusjonene har fulgt sine egne forskrifters bestemmelser, kan likevel loven pålegge institusjonen andre krav og forpliktelser hvis lovbestemmelsen gir studenten en bedre rettighet.

Departementets vurdering

Generelt om institusjonenes ansvar for tilrettelegging

Ifølge Verdens helseorganisasjon (WHO) lever rundt 15 prosent av verdens befolkning med en eller annen form for funksjonsnedsettelse. En læringsmiljøundersøkelse utført av Universell og TNS Gallup i 2012 viste også at 15 prosent av studentene ved universiteter og høyskoler har en form for varig (fysisk eller psykisk) funksjonsnedsettelse som påvirker muligheten til å gjennomføre høyere utdanning. Dette ble rapportert blant 8600 studenter ved syv ulike læresteder.

Universitetene og høyskolene har ansvar for at alle studenter har et godt og inkluderende læringsmiljø av høy kvalitet. Det innebærer blant annet at de skal sikre at også studenter med funksjonsnedsettelse og studenter med andre særskilte behov av mer midlertidig karakter får kvalitetssikrede tilbud og tjenester tilpasset sine behov. Rett til tilrettelegging følger også av *FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne* (CRPD).

Tilretteleggingen ved universiteter og høyskoler skal ta utgangspunkt i forutsetningene og behovene til studentene som trenger tilrettelegging. Det må vurderes konkret hva den enkelte student har behov for. Tilrettelegging kan skje både gjennom generelle tiltak overfor hele studentgruppen og gjennom spesifikke tiltak rettet kun mot den aktuelle studenten. Tilretteleggingen kan skje innenfor eller utenfor det ordinære undervisningsopplegget. Retten til tilrettelegging omfatter både fysiske og andre forhold ved lærestedet, undervisningsopplegget, læremidlene og eksamen. Tilretteleggingen skal sikre likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter, både når det gjelder kvalitet og omfang.

Formålet med tilretteleggingsplikten i universitets- og høyskoleloven § 4-3 femte ledd er å sikre like muligheter til å studere, ikke å sette studenter med funksjonsnedsettelse eller studenter med andre særskilte behov i en bedre posisjon enn andre studenter. Men for å oppnå likebehandling kan det vise seg nødvendig å iverksette konkrete tiltak tilpasset behovene til den enkelte student. Et eksempel på slike "særskilte behov" kan være graviditet eller fødsel. I tillegg har gravide og de som har født, en ytterligere rettighet til tilrettelegging som følger av universitets- og høyskoleloven § 4-5. Som nevnt fremgår det av særmerknadene til denne bestemmelsen at tilrettelegging etter § 4-5 også må sees i sammenheng med tilretteleggingsbestemmelsen i § 4-3 femte ledd. For eksempel er det i strid med rettskravet i § 4-5 å nekte en student utsatt eksamen når eksamensdatoen faller innenfor 3 uker før termin og 6 uker etter fødsel. En rigid holdning til tidsfristene i denne bestemmelsen kan også være i motstrid til kravet om en individuell vurdering av tilrettelegging etter § 4-3 femte ledd.

Departementet forutsetter at institusjonene gjennomgår og vurderer om institusjonens eget regelverk og praksis når det gjelder tilrettelegging er i tråd med kravene som følger av loven. Departementet vil også ta dette opp i styringsdialogen med institusjonene.

Med hilsen

Knut Børve (e.f.)
ekspedisjonssjef

Hege Nygård
ekspedisjonssjef

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Universitets- og høskolerådet

Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen

Norsk studentorganisasjon

Unit - Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning

Universitets- og høskolerådet

Adresseliste

Ansgar Teologiske Høgskole
Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo
Atlantis Medisinske Høgskole
Barratt Due musikk institutt
Bergen Arkitekt høgskole
Bjørknes høyskole
Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning
Fjellhaug Internasjonale Høgskole
Handelshøyskolen BI
Høgskolen i Innlandet
Høgskolen i Molde vitenskapelig høgskole i logistikk
Høgskolen i Østfold
Høgskulen for grønn utvikling
Høgskulen i Volda
Høgskulen på Vestlandet
Høyskolen for Dansekunst
Høyskolen for Ledelse og Teologi
Høyskolen for yrkesfag AS
Høyskolen Kristiania
Kunsthøgskolen i Oslo
Lillehammer Institute of Music Production Industries
Lovisenberg diakonale høgskole
MF vitenskapelig høyskole for teologi religion og samfunn
NLA Høgskolen
Nord universitet
Nordland kunst- og filmfagskole
Norges Handelshøyskole
Norges idrettshøgskole
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Norges musikkhøgskole
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Noroff høyskole
Norsk barnebokinstitutt
Norsk Gestaltinstitutt AS Høgskole
NSKI Høyskole
OsloMet – storbyuniversitetet
Samisk høgskole
Skrivekunstakademiet
Steinerhøyskolen
Universitetet i Agder
Universitetet i Bergen
Universitetet i Oslo
Universitetet i Stavanger

Universitetet i Sørøst-Norge
Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet
VID vitenskapelige høgscole